

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. rugsėjo 15 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės (pranešėja), Gedimino Sagačio ir Antano Simniškio (kolegijos pirmininkas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Corolla Ventures“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 29 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Corolla Ventures“ ieškinį atsakovei akcinei bendrovei „Panevėžio statybos trestas“ dėl nuostolių atlyginimo, trečiasis asmuo akcinės bendrovės „Panevėžio statybos trestas“ filialas „Gerbusta“.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių ieškinio palikimą nenagrinėto esant arbitražiniam susitarimui, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė UAB „Corolla Ventures“ kreipėsi su ieškiniu į teismą, prašydama priteisti iš atsakovės AB „Panevėžio statybos trestas“ 43 028,65 Eur nuostolių atlyginimą, 6 proc. dydžio metines procesines palūkanas, skaičiuojamas nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo, ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškinyje ieškovė nurodė, kad su atsakove 2013 m. liepos 5 d. sudarė Statybos rangos sutartį Nr. 2013/07/06 (toliau – Sutartis) dėl spaustinių polių įrengimo komplekso „Poilsio namai, Masionių vs., Maišiagalos sen., Vilniaus r. sav.“ objektams, plane pažymėtiems C04 ir C05. Nepasibaigus Sutartyje nustatytam 5 metų garantiniam terminui 2015 m. vasario 4 d. ieškovė pastebėjo, kad įrengti pamatai nusėdo ir dėl to buvo pažeistos pastato C05 konstrukcijos. Atsakovė darbų defektus pripažino ir atliko pamatų tvirtinimo darbus. 2017 metais vėl buvo nustatytas pastato C05 pamatų sėdimas, dėl kurio atsirado tarpas tarp garažo durų apatinės dalies ir grindų, sutrikinėjo sienos, buvo nustatyti ir kiti defektai. Atsakovė pripažino šiuos defektus ir pakartotinai sutvėrino pastato C05 pamatus. Ieškovė 2018 m. balandžio 9 d. pateikė atsakovei pretenziją dėl nuostolių, kuriuos sudaro pastato C05 garažo atstatymo į pradinę būklę išlaidos, atlyginimo, tačiau atsakovė nuostolius atlyginti atsisakė.
4. Ieškovė taip pat nurodė, kad tarp šalių kilęs ginčas nepatenka į Sutarties 15.5 punkte įtvirtintos arbitražinės išlygos apimtį. Sutarties 15.5 punkte nurodyta, kad Vilniaus tarptautiniame ir komerciniame arbitraže bus sprendžiami tik ginčytini klausimai, kurie iškils Sutarties vykdymo metu. Ieškovė prašo nuostolių, kurie atsirado garantiniu laikotarpiu, o ne Sutarties vykdymo metu, atlyginimo, todėl šis ginčas negali būti sprendžiamas arbitraže.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Panevėžio apygardos teismas 2019 m. lapkričio 14 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-208-212/2019 ieškovės UAB „Corolla Ventures“ ieškinį atsakovei AB „Panevėžio statybos trestas“ tenkino ir priteisė iš atsakovės ieškovės naudai 43 028,65 Eur nuostolių atlyginimą, 6 proc. metines procesines palūkanas ir 2757,40 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
6. Teismas nusprendė, kad pagal Sutarties 15.5 punktą šalys susitarė, jog ginčytinus klausimus spręs Vilniaus tarptautiniame ir komerciniame arbitraže tik Sutarties vykdymo metu, tuo tarpu šalių ginčas dėl žalos atlyginimo kilo jau po Sutarties įvykdymo, t. y. garantiniu laikotarpiu paaiškėjus atsakovės atliktų darbų defektams. Atsižvelgdamas į tai teismas nesutiko su atsakove, kad ieškinyje turi būti paliktas nenagrinėtas.
7. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2020 m. spalio 29 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikino ir ieškovės ieškinį paliko nenagrinėtą, paskirstė bylinėjimosi išlaidas.
8. Kolegija, įvertinus Sutarties 15.5 punkte įtvirtintą arbitražinę išlygą, padarė išvadą, kad byloje kilęs ginčas dėl nuostolių, atsiradusių garantiniu laikotarpiu, atlyginimo yra ginčas dėl sutartinių įsipareigojimų pagal Sutartį vykdymo. Ieškovė kreipėsi teisminės gynybos dėl Sutartyje įtvirtintos atsakovės pareigos atlyginti ieškovės išlaidas dėl rangovės darbų defektų, atsiradusių per garantinį laikotarpį. Anot kolegijos, ieškovė nepagrįstai susiaurina rangos sutarties vykdymo sampratą, ją susiedama tik su pagrindinių sutarties įsipareigojimų (tokių kaip sprautinių polių įrengimo darbų atlikimas) įvykdymo terminu, nors pačios Sutarties 13.2 punkte *expressis verbis* (aiškiais žodžiais; tiesiogiai) įtvirtinta nuostata dėl išlaidų, susijusių su defektų, atsiradusių garantiniu laikotarpiu, šalinimo rangovės sąskaita.
9. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad sutarties neįvykdymu laikomas bet kokios iš sutarties atsiradusios prievolės netinkamas vykdymas ar

atsakymas ją vykdyti, konstatavo, jog šalių ginčas dėl to, ar atsakovei kyla pareiga įvykdyti Sutarties 13.2 punkte nustatytą įpareigojimą ieškovei, yra kilęs Sutarties vykdymo metu, nes darbų garantinis terminas dar nėra suejęs, taigi jis neabejotinai patenka į Sutarties 15.5 punkte įrašytos arbitražinės išlygos taikymo apimtį ir priskirtinas arbitražo kompetencijai.

10. Nustačiusi, kad ginčas nagrinėjamu atveju arbitruotinas, teisėjų kolegija, sprendama dėl konkrečios arbitražo institucijos, kuriai šalys galėjo priskirti kilusio ginčo nagrinėjimą, nustatė, kad Sutarties sudarymo metu panašiais pavadinimais į Sutarties 15.5 punkte nurodytą arbitražą „Vilniaus Tarptautinis ir komercinis arbitražas“ egzistavo viena nuolatinė komercinio arbitražo institucija – Vilniaus tarptautinis komercinis arbitražas ir viena viešoji įstaiga – Vilniaus tarptautinis ir nacionalinis komercinis arbitražas.
11. Kolegija pažymėjo, kad VŠĮ Vilniaus tarptautinis ir nacionalinis komercinis arbitražas Vilniaus regiono apylinkės teismo 2018 m. gegužės 30 d. sprendimu pripažinta įsteigta pažeidžiant Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatyme (toliau – KAI) nustatytas imperatyvias nuolatinių arbitražo institucijų steigimo nuostatas ir per 2021 m. birželio 21 d. priimto KAI pakeitimo įstatymo 2 straipsnyje nustatytą terminą neatliko pertvarkymo veiksmų, todėl teismo sprendimu pripažinta neteisėtai įsteigta ir nuspėsta ją likviduoti. Vilniaus apygardos teismo 2019 m. rugsėjo 20 d. nutartimi VŠĮ Vilniaus tarptautiniam ir nacionaliniam komerciniam arbitražui buvo iškelta bankroto byla, o 2020 rugpjūčio 13 d. priimtas sprendimas dėl jos pabaigos.
12. Tuo tarpu dėl nuolatinės komercinio arbitražo institucijos Vilniaus tarptautinio komercinio arbitražo teisėjų kolegija pažymėjo, kad šios institucijos pavadinimas nuo nurodytos Sutartyje skiriasi tik jungtuku „ir“. Taip pat kolegija nurodė, kad ši nuolatinė arbitražo institucija tebeegzistuoja, tik kitu pavadinimu – kaip „Vilniaus komercinio arbitražo teismas“. Kolegija atkreipė dėmesį, kad šiame arbitraže taip pat nagrinėjami statybos ginčai. Šių aplinkybių pagrindu apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija padarė išvadą, kad šalys susitarė ginčo nagrinėjimą priskirti būtent nuolatinėi komercinio arbitražo institucijai, kuri šiuo metu po reorganizavimo savo veiklą tęsia kaip Vilniaus tarptautinis komercinis arbitražas.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

13. Kasaciniu skundu ieškovė UAB „Corolla Ventures“ prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 29 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 13.1. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, kad ieškovė susiaurina rangos sutarties vykdymo sampratą, ją susiedama tik su pagrindinių sutarties įsipareigojimų, tokių kaip spaustinių polių įrengimo darbų atlikimas, įvykdymo terminu. Ši nepagrįsta apeliacinės instancijos teismo išvada parodo, kad teismas neįsigilino į faktines bylos aplinkybes ir neatskleidė bylos esmės, dėl to netinkamai taikė materialiosios teisės normas ir vadovavosi teismų praktika, suformuota bylose, kurių *ratio decidendi* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas) skiriasi nuo nagrinėjamo atvejo.
 - 13.2. Atsakovė neatsisakė taisyti darbų defektų, paaiškęsųjų garantiniu laikotarpiu, o juos ištaisė savo sąskaita ir dėl to tarp šalių ginčo nėra. Ieškiniu prašoma atgauti nuostolius, kurie kilo kaip išvestinė pasekmė dėl netinkamai atliktų statybos rangos darbų. Ieškiniu prašoma atsakovei taikyti civilinę sutartinę atsakomybę, kadangi šalis siejo sutartiniai statybos rangos teisiniai santykiai, o civilinės teisės pažeidimas pasireiškė rangos sutarties pažeidimu, kuris neperžengė rangos sutarties ribų. Nuostolių atlyginimas kildinamas iš netinkamo rangos sutarties įvykdymo, tačiau sutartinės civilinės atsakomybės taikymo pagrindas nepaneigia pozicijos dėl arbitražinės išlygos, nustatytos Sutarties 15.5 punkte, ribų. Ši išlyga apėmė tik tuos ginčus, kurie kilo Sutarties vykdymo metu, ir jiems negali būti priskirti jokie kiti ginčai, tarp jų ir kylantys iš Sutarties po jos įvykdymo.
 - 13.3. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nurodė, kad darbų defektų šalinimas garantiniu laikotarpiu taip pat yra Sutarties vykdymas, kadangi net ir nenustačius tokios sąlygos statybos rangos sutartyse tokia pareiga rangovui yra imperatyvi ir kyla įstatymo pagrindu. Tokia teismo pozicija, kad statybos darbų defektų šalinimas garantiniu laikotarpiu *expressis verbis* reiškia Sutarties vykdymą, reiškia tai, jog Sutarties vykdymas pasibaigė atsakovei ištaisius šiuos defektus. Tuo tarpu ginčas tarp šalių kilo ne dėl defektų pašalinimo išlaidų atlyginimo, o dėl papildomų nuostolių, kilusių kaip atsakovės išvestinė prievolė atlyginti ieškovei patirtą kitą žalą dėl netinkamai atliktų darbų.
 - 13.4. Šalys aiškiai apibrėžė arbitruotinus klausimus Sutarties vykdymu, tai reiškia statybos rangos darbų vykdymą pagal Sutartį, o likusių klausimų sprendimą aptarė atskiru Sutarties 15.4 punktu, kuriame nurodyta, kad visi kiti klausimai, kurie neaptarti šioje sutartyje, turi būti sprendžiami pagal Lietuvos Respublikos įstatymus ir norminius aktus. Tiek lingvistškai, tiek sistemškai, tiek ir logiškai aiškinant ir taikant šią sutartinę nuostatą, darytina išvada, kad klausimai, kurie iškilo po Sutarties įvykdymo, taip pat – vėliau atsiradusių papildomų nuostolių atlyginimo, sprendžiami Lietuvos Respublikos bendrosios kompetencijos teismuose.
 - 13.5. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. rugsėjo 18 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e2A-554-381/2015](#), kuria rėmėsi apeliacinės instancijos teismas, šalių buvo sutarta arbitražinės išlygos formulė, pagal kurią visi ginčai, reikalavimai ar nesutarimai, kylantys iš sutarties ar susiję su ja, nagrinėjami arbitraže. Šiuo atveju Sutarties 15.5 punkte pateiktoje formulėje yra aiškiai apibrėžtas laikas, t. y. sutarties vykdymo metu. Todėl šis šalių susitarimas negali būti aiškinamas plačiai, nurodant, kad visi ir bet kokie ginčai, kylantys iš sutarties, priskirtini arbitražo teismo kompetencijai, nes tai iškreiptų šalių susitarimą ir šalių valią.
 - 13.6. Papildomų nuostolių, kurių atsirado dėl darbų defektų, atlyginimo klausimai gali būti ir yra priskiriami prie „susijusių su sutartimi“ ar „kylančių iš sutarties“, tačiau tai nesuteikia teisės teismui plačiai aiškinti arbitražinės išlygos turinį, priskiriant jai sąlygas, dėl kurių šalys nesitarė (t. y. nenurodė, kad „susiję su sutartimi“ ar „kylančios iš sutarties“ klausimai taip pat yra priskiriami arbitražo teismo kompetencijai), įvertinant ir Sutarties 15.4 punkto nuostatą dėl kitų klausimų sprendimo tvarkos.
 - 13.7. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 2 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. 3K-3-431/2013](#), kadangi joje buvo ginčijamos arbitražinės išlygos. Tuo tarpu šioje byloje arbitražinė išlyga nėra ginčijama, išskyrus vėliau paaiškęsios arbitražinės išlygos patologiją dėl susitarimo vykdymo objektyvaus negalimumo.
 - 13.8. Pirmosios instancijos teismas sudarė galimybes abiem šalims pateikti paaiškinimus bei išsakyti pozicijas ne tik dėl arbitražinės išlygos ribų, bet ir dėl konkretaus arbitražinio teismo, kuriam šalys suteikė kompetenciją spręsti tarp jų kilusius ginčus, tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas priėmė akivaizdžiai siurprizingį sprendimą, kadangi ne tik neatskleidė bylos esmės (nurodė, neva šalys ginčijasi dėl defektų pašalinimo išlaidų, nors buvo ginčijamasi dėl papildomų nuostolių, kurie atsirado kaip defektų pasekmė, atlyginimo), ne tik plačiai aiškino arbitražinės išlygos ribas (arbitražinio teismo kompetencijai priskyrė visus ir bet kokius iš Sutarties kilusius ginčus, nors šalys tarėsi tik dėl tų ginčų, kurie kilo Sutarties vykdymo metu), bet ir nurodė kreiptis teisminės gynybos į „Vilniaus komercinio arbitražo teismą“, nepaisydamas šalių valios pasirenkant konkretų arbitražo teismą. Atsakovė byloje laikėsi pozicijos, kad šalys buvo pasirinkusios VŠĮ Vilniaus tarptautinį ir nacionalinį komercinį arbitražą, prie kurio veikė specializuoti teismai, įskaitant ir Statybų arbitražo teismą.
 - 13.9. Nustačius, kad atsakovės nurodomas arbitražinis teismas atsakingų teisėsaugos institucijų yra pripažintas neteisėtai įsteigtas ir yra likviduotas, konstatuotina, kad Sutarties 15.5 punkte esantis arbitražinis susitarimas yra neveikiantis (praradęs reikšmę) arba jo negalima įvykdyti. Tai iš esmės atitinka patologinės išlygos požymius, nes net ir pripažinus, kad ginčas yra arbitruotinas teisme, jos išsprendimas

likviduotame teisme yra negalimas, o nurodymas ginčą spręsti kitame apeliacinės instancijos teismo savo nuožiūra parinktame teisme, ignoruojant Sutarties šalių valią dėl konkrečios arbitražinės institucijos, reikštų šalių laisvės pačioms pasirinkti tiek ginčo sprendimo būdą, tiek ir konkrečią arbitražinę instituciją pažeidimą.

- 13.10. Apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos teisės normų, reglamentuojančių ginčų priskirtinumą konkrečiam teismui pagal arbitražinės išlygos nustatytas ribas bei arbitražinės išlygos patologijos kriterijus, taikymo ir aiškinimo praktikos, pažeidė teisės normas, reglamentuojančias sutarčių sudarymo laisvės principus, šalių tikruosius ketinimus sudarant sutartis bei jų aiškinimą. Be to, atsisakant nagrinėti ginčą, buvo pažeistas konstitucinis teisminės gynybos principas, įtvirtintas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnyje.
14. Atsakovė AB „Panevėžio statybos trestas“ atsiliepime į kasacinį skundą prašo Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 29 d. nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:
- 14.1. Ieškovė nepagrįstai nurodo, kad reikalavimas dėl žalos atlyginimo atsirado ne Sutarties vykdymo metu, o garantiniu laikotarpiu, t. y. po rangos sutarties įvykdymo (pasibaigimo), todėl toks ginčas nėra arbitruotinas. Ieškovė reikalavimus kildina iš Sutarties 11 ir 13.2 punktų ir prašo juos įvykdyti. Taip ieškovė pripažįsta, kad Sutarties vykdymas nėra pasibaigęs, kol nėra pasibaigę vienos ar kitos šalies įsipareigojimai pagal Sutartį. Jei Sutarties vykdymas būtų pasibaigęs, tuomet atsakovei nekiltų pareiga vykdyti garantinius įsipareigojimus.
- 14.2. Pagal KAI 19 straipsnio 1 dalį, arbitražo teismas turi teisę pats priimti sprendimą dėl savo kompetencijos nagrinėti ginčą, įskaitant ir tuos atvejus, kai kyla abejonų dėl arbitražinio susitarimo buvimo ir jo galiojimo. Šiuo atveju ieškovė nepateikė jokių įrodymų, kad būtų kreipusis į jos nurodytus arbitražo teismus ir pastarieji būtų atsisakę nagrinėti ieškovės ieškinį.
- 14.3. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai konstatavo, kad nuolatinė komercinio arbitražo institucija Vilniaus tarptautinis komercinis arbitražas, kurio pavadinimas nuo institucijos, nurodytos Sutartyje, skiriasi tik jungtuku „ir“, egzistavo ir tebeegzistuoja po reorganizavimo kitu pavadinimu kaip „Vilniaus komercinio arbitražo teismas“. Todėl šis arbitražo teismas turi teisę ir gali nagrinėti tarp šalių kilusį ginčą.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl arbitražinio susitarimo taikymo apimtys

15. Arbitražas yra visuotinai pripažintas alternatyvus ginčų sprendimo būdas, lygiavertis ginčų sprendimui nacionaliniuose teismuose. Arbitražo jurisdikcija pagrįsta šalių dispozityvumo ir sutarčių privalomumo principais. Šios alternatyvios jurisdikcijos pagrindas yra šalių laisva valia sudarytas susitarimas perduoti konkrečius ginčus nagrinėti arbitražo teismui, kuriuo šalys ne tik suteikia teisę jų ginčą nagrinėti arbitrams, apsisprendžia dėl arbitraže galimų spręsti ginčo dalykų ir ginčų sprendimui taikytinų taisyklių, bet kartu ir atsisako teisės dėl arbitražiniame susitarime nurodytų ginčų nagrinėjimo kreiptis į bet kurios valstybės teismus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-363/2014; 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-320-611/2015](#)).
16. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 137 straipsnio 2 dalies 6 punkte nustatyta, kad teismas atsisako priimti ieškinį, jeigu šalys yra sudariusios susitarimą perduoti tą ginčą spręsti arbitražui, o remiantis [CPK 296 straipsnio](#) 1 dalies 9 punktu, palieka pareiškimą nenagrinėtą, jeigu šalys yra sudariusios sutartį perduoti tą ginčą spręsti arbitražui. Iš esmės analogiška nuostata įtvirtinta ir KAI 11 straipsnio 1 dalyje, kurioje reglamentuojama, kad teismas, gavęs ieškinį dėl klausimo, dėl kurio šalys yra sudariusios KAI 10 straipsnyje nustatytos formos arbitražinį susitarimą, atsisako jį priimti. Jeigu arbitražinio susitarimo sudarymo faktas paaiškėja po to, kai teismas priėmė ieškinį, teismas ieškinį dėl klausimo, dėl kurio yra sudarytas arbitražinis susitarimas, palieka nenagrinėtą. Teismui vertinant, ar egzistuoja pagrindas taikyti nurodytus procesinius padarinius, būtina nustatyti: 1) ar šalys yra sudariusios įstatymo nustatytos formos arbitražinį susitarimą; 2) ar šalys susitarė būtent dėl ginčo sprendimo arbitraže; 3) ar nėra pagrindo šalių sudarytą arbitražinį susitarimą pripažinti negaliojančiu dėl subjektinio ar objektinio arbitruotumo.
17. Nagrinėjamu atveju nustatyta, kad Sutarties 15.5 punkte šalys susitarė ginčytinus klausimus, iškilusius šios sutarties vykdymo metu, spręsti derybų būdu, o nesutarus – perduoti spręsti Vilniaus tarptautiniam ir komerciniam arbitražui. Byloje nėra ginčo dėl to, kad šalių sudarytas arbitražinis susitarimas atitinka KAI 10 straipsnio reikalavimus, t. y. arbitražinis susitarimas įformintas kaip arbitražinė išlyga, įrašyta Sutartyje (KAI 10 straipsnio 1 dalis), kuri sudaryta raštu ir pasirašyta abiejų šalių atstovų (KAI 10 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 3 dalis). Taip pat byloje nenustatyta, kad tarp šalių kilęs ginčas dėl nuostolių atlyginimo negalėtų būti arbitruojamas dėl subjektinio ar objektinio arbitruotumo (KAI 12 straipsnis). Tačiau bylos šalys nesutaria, ar tarp jų kilęs ginčas patenka į arbitražinio susitarimo taikymo apimtį.
18. Visuotinai pripažįstama, kad arbitražinis susitarimas – sutartis, todėl, kilus ginčui dėl sudaryto arbitražinio susitarimo turinio, teismas turi šį susitarimą išaiškinti pagal bendrąsias sutarčių aiškinimo taisykles, įtvirtintas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) [CK 6.193–6.195](#) straipsniuose.
19. Sutarčių aiškinimo klausimais kasacinio teismo praktika yra gausi, nuosekli ir išplėtotą. [CK 6.193](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtintas subjektyvus sutarties aiškinimo metodo prioritetas: aiškinant sutartį, pirmiausia turi būti nagrinėjami tikrieji sutarties šalių ketinimai, o ne vien remiamasi pažodiniu sutarties teksto aiškinimu. Visos sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsizvelgiant į sutarties sąlygų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, jos sudarymo aplinkybes, šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir kitas reikšmingas aplinkybes. Kartu sutarties sąlygos turi būti aiškinamos taip, kad aiškinimo rezultatas nereikštų nesąžiningumo vienos iš šalių atžvilgiu, būtina vadovautis ir [CK 1.5](#) straipsnyje įtvirtintais bendraisiais teisės principais. Taikant įstatymo įtvirtintas ir teismų praktikoje pripažintas sutarčių aiškinimo taisykles, turi būti kiek įmanoma tiksliau išsiaiškinta šalių valia, išreikšta joms sudarant sutartis ir prisiimant iš tokių sutarčių kylančius įsipareigojimus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-703/2013; kt.).
20. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad sutarties šalių subjektyviais ketinimais nustatant sutarties turinį galima vadovautis tik jeigu abi šalys sutaria dėl sutarties teksto prasmės. Šalių tikrųjų ketinimų nustatymas yra praktiškai neįmanomas, kai tarp šalių yra ginčas dėl tikrosios sutarties teksto prasmės ir kai šalys skirtingai interpretuoja sutarties tekstą, tokiais atvejais taikytinas objektyvusis sutarties aiškinimo metodas – jeigu šalių tikrųjų ketinimų negalima nustatyti, tai sutartis turi būti aiškinama atsizvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiais pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiški šalims protingi asmenys, t. y. taikoma sisteminė-lingvistinė sutarties teksto analizė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m.

liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-309-378/2017, 14 punktas; 2019 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-365-403/2019, 28 punktas).

21. Aiškinant arbitražinius susitarimus bei jų ribas, vertintinos taip pat ir arbitražinį susitarimą sudariusių šalių ypatybės, nes taip galima nustatyti, kokie buvo tikrieji šalių siekiami tikslai. Siekiant operatyvesnio ginčų išnagrinėjimo, vengiant nesuderinamų sprendimų rizikos, procesinių klūčių (poreikio stabdyti bylą iki bus išnagrinėta kita byla ir t. t.), verslininkams ekonomiškai racionalu akumuliuoti visų su ta pačia sutartimi susijusių ginčų nagrinėjimą vienoje ginčų nagrinėjimo institucijoje (teisme arba arbitražo teisme). Taigi, tuo atveju, kai bylos šalys yra verslininkai, yra labiau tikėtina, kad, sudarydami susitarimus dėl ginčų sprendimo tvarkos, jie siekia akumuliuoti visų su ta pačia sutartimi susijusių ginčų nagrinėjimą vienoje ginčų nagrinėjimo institucijoje (teisme arba arbitražo teisme) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-365-969/2016](#), 48 punktas).
22. Konkrečios sutarties turinio ir jos sąlygų išaiškinimas, sutartimi sulgytų šalių pareigų bei teisių nustatymas yra fakto klausimas. Pagal [CPK 353](#) straipsnio 1 dalį kasacinis teismas fakto klausimų nenagrinėja, tačiau, atsižvelgdamas į kasacinio skundo argumentus, patikrina, kaip žemesnės instancijos teismas laikėsi sutarčių aiškinimo taisyklių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-306-684/2018, 40 punktas; 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-398-687/2019](#), 39 punktas ir kt.).
23. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija skundžiamą nutartimi nusprendė, kad byloje kilęs ginčas dėl nuostolių, atsiradusių garantiniu laikotarpiu, atlyginimo, t. y. ginčas susijęs su Sutarties vykdymu (netinkamu vykdymu), šis ginčas yra kilęs Sutarties vykdymo metu, nes daro garantinis terminas dar nėra suėjęs, todėl patenka į Sutarties 15.5 punkte įtvirtintos arbitražinės išlygos apimtį. Ieškovė, nesutikdama su tokia apeliacinės instancijos teismo išvada, kasaciniame skunde teigia, kad Sutarties 15.5 punkte įtvirtinta arbitražinė išlyga apėmė tik tuos ginčus, kurie kilo rangos darbų pagal Sutartį vykdymo metu (ieškovės vertinimu, Sutarties vykdymas baigėsi atlikus rangos darbus). Šią poziciją ieškovė, be kita ko, grindžia Sutarties 15.4 punktu, kuriame, anot jos, nustatyta kitų klausimų sprendimo tvarka. Teisėjų kolegija šiuos ieškovės argumentus pripažįsta teisėškai nepagrįstais.
24. Sutarties vykdymas yra joje nurodytų veiksmų atlikimas arba susilaikymas nuo tam tikrų veiksmų. Vertinant sutarties vykdymą, reikšmingi du momentai: ar sutarties šalis atliko sutartyje nustatytus veiksmus, o jeigu atliko, tai kaip (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-250-687/2017, 59 punktas). Sutarties įvykdymas yra sutarties sąlygų įgyvendinimas, kai sutarties šalys pasiekia tą rezultatą, kurio tikėjosi sudarydamos sutartį. Taigi, į sutarties vykdymo sąvoką patenka bet kurios iš sutartinių prievolių vykdymas. Vienos šalies pareiga vykdyti sutartinę prievolę atitinka kitos šalies reikalavimo teisę, kuri yra ginama įstatymu, nes už sutartinių prievolių nevykdymą arba netinkamą vykdymą gali būti taikoma sutartinė atsakomybė ([CK 6.256 straipsnio](#) 1 dalis). Remiantis [CK 6.205](#) straipsniu, sutarties neįvykdymu laikomos bet kokios iš sutarties atsiradusios prievolės neįvykdymas, įskaitant netinkamą įvykdymą ir įvykdymo termino praleidimą.
25. Kasacinio skundo argumentas, kad Sutarties vykdymas baigėsi atlikus Sutartyje nurodytus rangos darbus, nepagrįstas nei galiojančiu teisiniu reglamentavimu, nei Sutarties nuostatomis. Kaip pagrįstai pažymėjo apeliacinės instancijos teismas, rangovs sutartinių prievolių (įskaitant prievolę atlyginti užsakovo išlaidas, susijusias su garantiniu laikotarpiu, kuris nagrinėjama atveju nėra pasibaigęs, atsiradusių defektų šalinimu) vykdymas nei pagal įstatymą, nei pagal Sutartį nėra ribojamas rangos darbų atlikimo termino pabaiga. Tuo tarpu Sutarties 5.1–5.2 punktai, kuriais kasaciniame skunde remiasi ieškovė, reglamentuoja ne Sutarties vykdymo, o rangos darbų atlikimo terminus. Atsižvelgiant į tai, kad prievolė nustatyto terminu atlikti rangos darbus nėra vienintelė Sutartimi sulgyta rangovės prievolė, tuo tarpu sutarties vykdymas tęsiasi tol, kol įvykdomos visos joje nustatytos šalių prievolės (arba atsiranda kitų įstatyme ar sutartyje nustatytų sutarties pabaigos pagrindų, kuriais kasaciniame skunde nesiremama), nėra pagrindo sutikti su ieškovės argumentu, kad Sutarties 15.5 punkte vartojama sąvoka „sutarties vykdymo metu“ turėtų būti aiškinama kaip reiškianti „rangos darbų pagal sutartį atlikimo metu“.
26. Pagrindo kitaip vertinti Sutarties 15.5 punkte įtvirtintos arbitražinės išlygos apimtį, nei tai padarė bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas, nesudaro ir ieškovės nuoroda į Sutarties 15.4 punktą. Šiame punkte nustatyta, jog „visų kitų klausimų sprendimai, kurie neaptarti šioje sutartyje, galioja ir turi būti sprendžiami pagal Lietuvos Respublikos įstatymus ir norminius aktus“. Taigi, šis punktas reglamentuoja tik Sutartyje neaptartų klausimų sprendimo tvarką. Sutarties vykdymo metu kilusių ginčytinų klausimų sprendimo tvarka yra aptarta Sutarties 15.5 punkte, todėl, konstatavus, jog apeliacinės instancijos teismas tarp šalių kilusių ginčą pagrįstai pripažino Sutarties vykdymo metu kilusiu ginču, darytina išvada, kad Sutarties 15.4 punktas šiuo atveju netaikytinas.
27. Apibendrinama išdėstytus argumentus teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismo išvada, jog šioje byloje tarp šalių kilęs ginčas patenka į Sutarties 15.5 punkte įtvirtintos arbitražinės išlygos apimtį, padaryta nepažeidžiant [CK](#) įtvirtintų sutarčių aiškinimo taisyklių bei nenukrypstant nuo kasacinio teismo formuojamos praktikos sutarčių, ir konkrečiai arbitražinių susitarimų, aiškinimo klausimu, o kasacinio skundo argumentai šios išvados teisėtumo ir pagrįstumo nepaneigia.

Dėl arbitražinio susitarimo defektų įtakos tokio susitarimo įgyvendinimui

28. Remiantis kasacinio teismo formuojama praktika, arbitražinio susitarimo tikslas yra atsisakyti bet kurios valstybės teismų jurisdikcijos ir perduoti ginčą spręsti arbitražui. Sudarytas arbitražinis susitarimas yra šalims privalomas ir jos negali vienašališkai jo keisti, taip pat pažeisti, t. y., kilus ginčui, rinktis vietoje arbitražo kitą, pavyzdžiui, teisminį ginčo sprendimo būdą. Taigi arbitražo procesas yra teismo proceso alternatyva. Ginčo sprendimo arbitražu būdo pasirinkimas reiškia, kad šalys susitaria nesikreipti dėl ginčo sprendimo į valstybės teismą ir paveda jų ginčą spręsti privatiems asmenims – arbitrams. Arbitražinis susitarimas, viena vertus, panaikina teismo jurisdikciją, antra vertus, sukuria alternatyviąją jurisdikciją – arbitražo jurisdikciją (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-431/2013](#)).
29. Vis dėlto arbitražinio susitarimo faktas neturi absoliučios galios, todėl prieš atsisakydamas bylos teismas turi įvertinti, ar nėra aplinkybių, kurios ginčo šalių nukreipimą į arbitražą daro negalimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-488-469/2018, 17 punktas). Teismas, sprenddamas klausimą dėl jurisdikcijos atsisakymo ir šalių nukreipimo į arbitražą, vadovaudamasis kooperacijos, šalių lygiateisiškumo ir rūgimosi principais ([CPK](#) 8, 12, 17 straipsniai), turi suteikti šalims galimybę pateikti savo paaiškinimus ir aiškiai išreikšti poziciją dėl arbitražinio susitarimo egzistavimo, galiojimo bei taikymo, siekdamas užtikrinti proceso šalių teisę į tinkamą teismo procesą ir išvengti šurpzinio (šalims netikėto) teismo sprendimo priėmimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. liepos 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-255-1075/2019](#), 25 punktas).
30. Arbitražiniai susitarimai, kurie nėra pakankamai tikslūs arba prieštarauja kitoms sutartyje nustatytoms ginčų sprendimo išlygoms, tarptautinėje arbitražo praktikoje pripažįstami patologiniais. Vis dėlto, ne kiekviena arbitražinio susitarimo patologija yra klūtis ginčo šalis nukreipti į arbitražą. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad tais atvejais, kai šalys išreiškė intenciją ginčus spręsti arbitražo teisme, teismas turėtų tokią valią įgyvendinti, net jei kai kurie arbitražinio susitarimo aspektai yra netikslūs. Aiškinant arbitražinį susitarimą pirmenybė turi būti teikiama tokiam aiškinimui, kuris leistų išsaugoti arbitražinio susitarimo efektyvumą (efektyvaus aiškinimo principas). Šis principas turi būti taikomas konkrečiai įvertinus kiekvienos nagrinėjamos bylos aplinkybes (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-278-313/2018, 49 punktas ir jame nurodyta praktika). Nustačius, kad arbitražinis susitarimas yra patologinis, tačiau iš jo turinio galima nustatyti, kokia yra šalių valia dėl pasirinkto ginčo sprendimo būdo, toks arbitražinis susitarimas turi būti taikomas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-471-916/2016](#), 58 punktas ir jame nurodyta praktika).

31. Arbitražinis susitarimas yra sutartis, todėl tam, kad jis būtų sudarytas, reikalinga sutarti dėl visų esminių tokios sutarties sąlygų. Tarptautinėje komercinio arbitražo doktrinoje esminėmis arbitražinio susitarimo sąlygomis paprastai pripažįstamos šalių susitarimas dėl jurisdikcijos (šalių valia perduoti ginčus spresti arbitražu ir teismo jurisdikcijos atsisakymas) bei arbitražinio susitarimo apimtis (susitarimo taikymo srities apibrėžimas) (žr., pvz., Lew, Julian D. M.; Mistelis, Loukas A.; Kroll, Stefan M. *Comparative International Commercial Arbitration* Kluwer Law International, 2003, p. 165–170; Born, Gary B. *International Arbitration: Law and Practice* Kluwer Law International BV, The Netherlands, 2012, p. 70–71). Tuo tarpu kitos arbitražinio susitarimo sąlygos, tokios kaip arbitražo teismo buveinė, arbitražo teismo sudėties taisyklės, arbitražo institucijos paskyrimas, proceso kalbos pasirinkimas ir taikytinų procesinių taisyklių nustatymas, paprastai nepripažįstamos esminėmis arbitražinio susitarimo sąlygomis, todėl su šiomis sąlygomis susiję arbitražinio susitarimo defektai dažniausiai priskirtini defektams, kurie gali būti ištaisomi arbitražo ar teismo ir ginčo šalių nukreipimo į arbitražą savaime nedaro negalimo. Kita vertus, ši bendroji taisyklė nedraudžia šalims konkrečiu atveju susitarti, jog tam tikros arbitražinio susitarimo sąlygos bus laikomos esminėmis (žr., pvz., Frank, M. Interpretation of Phatological Arbitration Agreements: Non-existing and Inaccessible Elements, *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal* 20 (3) (2020): 313).
32. Vienas pavyzdžių, kai arbitražinis susitarimas laikomas patologiniu, yra atvejai, kai jame nurodoma arbitražo institucija neegzistuoja. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad tokia arbitražinio susitarimo patologija savaime nelemia arbitražinio susitarimo negaliojimo – tais atvejais, kai arbitražiniame susitarime nurodoma arbitražo institucija neegzistuoja, teismas visų pirma turėtų vertinti, ar pagal tokią arbitražinės išlygos formulotę, taikant bendruosius sutarčių aiškinimo principus, imanoma nustatyti, dėl kurios konkrečiai arbitražinės ginčų sprendimo institucijos šalys susitarė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-431/2013](#)).
33. Arbitražinio susitarimo patologija pripažįstami ir tie atvejai, kai arbitražiniame susitarime nurodyta arbitražo institucija egzistuoja (arba egzistavo), tačiau dėl kokių nors aplinkybių (dažniausiai atsiradusių jau po arbitražinio susitarimo sudarymo) kilus ginčui nėra prieinama bylos šalims. Tarptautinėje komercinio arbitražo doktrinoje ir praktikoje pažymima, kad tokiu atveju, sprendžiant dėl galimybės šalis nukreipti į arbitražą, turėtų būti vertinama, ar arbitražo institucijos pasirinkimas konkrečiu atveju buvo esminė arbitražinio susitarimo sąlyga, t. y. ar šalys, neturėdamos galimybės kreiptis į arbitražiniame susitarime nurodytą instituciją, arbitražinio susitarimo apskritai nebūtų sudariusios. Tik pastaruoju atveju arbitražiniame susitarime nurodytos arbitražo institucijos neprieinamumas turėtų būti pripažįstamas neišaisoma arbitražinio susitarimo patologija (Frank, M. Interpretation of Phatological Arbitration Agreements: Non-existing and Inaccessible Elements, *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal* 20 (3) (2020): 313).
34. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad šalių sudarytos Sutarties 15.5 punkte pateikta nuoroda į arbitražo instituciją pavadinimu „Vilniaus Tarptautinis ir komercinis arbitražas“, t. y. į neegzistuojančią arbitražo instituciją. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamą nutartimi konstatavo, kad šalys susitarė ginčo nagrinėjimą priskirti nuolatinei komercinio arbitražo institucijai, kuri šiuo metu po reorganizavimo savo veiklą tęsia kaip „Vilniaus komercinio arbitražo teismas“. Tokią išvadą apeliacinės instancijos teismas padarė remdamasis tuo, kad: 1) Sutarties sudarymo metu egzistavo keletas juridinių asmenų panašiais pavadinimais, t. y. viena nuolatinė komercinio arbitražo institucija – Vilniaus tarptautinis komercinis arbitražas ir viena viešoji įstaiga – Vilniaus tarptautinis ir nacionalinis komercinis arbitražas; 2) VŠĮ Vilniaus tarptautiniam ir nacionaliniam komerciniam arbitražui Vilniaus apygardos teismo 2019 m. rugsėjo 20 d. nutartimi buvo iškelta bankroto byla, o 2020 m. rugpjūčio 13 d. priimtas teismo sprendimas dėl jos pabaigos; be to, ši įstaiga Vilniaus apygardos teismo 2019 m. balandžio 30 d. sprendimu civilinėje byloje [Nr. e2A-620-565/2019](#) pripažinta įsteigta pažeidžiant KAJ imperatyvias nuolatinių arbitražo institucijų steigimo nuostatas, todėl nuspręsta ją likviduoti; 3) nuolatinė komercinio arbitražo institucija Vilniaus tarptautinis komercinis arbitražas, kurios pavadinimas nuo Sutartyje nurodyto arbitražo pavadinimo skiriasi tik jungtuku „ir“, egzistavo ir tebeegzistuoja, tik kitu pavadinimu, joje, be kita ko, yra nagrinėjami ir statybos ginčai.
35. Minėta, kad pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką tais atvejais, kai arbitražiniame susitarime arbitražo institucija yra nurodyta netiksliai, tai, dėl kurios konkrečiai arbitražinės ginčų sprendimo institucijos šalys susitarė, turi būti vertinama taikant bendruosius sutarčių aiškinimo principus (šios nutarties 32 punktas). Taigi, teismas pirmiausia turėtų aiškintis tikruosius sutarties šalių ketinimus ir, tik nesant galimybės jų nustatyti, taikyti objektyviųjį sutarties aiškinimo metodą. Kadangi konkrečios sutarties turinio ir jos sąlygų išaiškinimas yra fakto klausimas (šios nutarties 22 punktas), sprendžiant, dėl kurios konkrečiai arbitražinės ginčų sprendimo institucijos šalys susitarė, turi būti įvertinta ginčo šalių pozicija šiuo klausimu ([CPK 178 straipsnis](#)).
36. Bylos duomenys patvirtina kasacinio skundo teiginius, kad bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme nėra viena ginčo šalių neišreikšė pozicijos, jog ginčams spresti buvo pasirinkusios „Vilniaus komercinio arbitražo teismą“. Atsakovė apeliaciniame skunde nurodė, kad Sutarties 15.5 punkto nuostatas atitinka VŠĮ Vilniaus tarptautinis ir nacionalinis komercinis arbitražas. Ieškovė atsiliepimu į apeliacinį skundą atkreipė dėmesį į tai, kad arbitražinėje išlygoje yra nurodytas *de jure* (teisiskai) ir *de facto* (faktiškai) neegzistuojantis arbitražinis teismas, o tai, ieškovės vertinimu, egzistuojant dviem arbitražo teismams panašiu pavadinimu bei šalims nesutariant dėl ginčo teisingumo, suponuoja pagrindą konstatuoti arbitražinio susitarimo įgyvendinimo negalimumą dėl netinkamai suformuluotos arbitražinės išlygos. Taigi, apeliacinės instancijos teismo išvada, kad šalys Sutarties 15.5 punkte susitarė ginčo nagrinėjimą priskirti „Vilniaus komercinio arbitražo teismui“, neatitinka nė vienos iš šalių procesinės pozicijos ir yra siurprizinė.
37. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad, aiškinant sutarties sąlygas, būtina įvertinti sutarties šalių sutarties sąlygų suvokimą, buvusį sutarties sudarymo metu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-349/2014](#)). Apeliacinės instancijos teismo nustatyta aplinkybė, jog VŠĮ Vilniaus tarptautinis ir nacionalinis komercinis arbitražas jau po Sutarties sudarymo buvo likviduota, nepagrindžia apeliacinės instancijos teismo išvados, kad šalys Sutarties sudarymo metu susitarė ginčo nagrinėjimą priskirti būtent „Vilniaus komercinio arbitražo teismui“.
38. Teisėjų kolegija taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad, kaip nustatė pats apeliacinės instancijos teismas, nuolatinė komercinio arbitražo institucija Vilniaus tarptautinis komercinis arbitražas reorganizavosi 2003 m. spalio 27 d. ir nuo to momento savo veiklą tęsia kaip „Vilniaus komercinio arbitražo teismas“. Tuo tarpu Sutartis, kurioje įtvirtinta byloje nagrinėjama arbitražinė išlyga ir iš kurios tarp šalių yra kilęs ginčas, sudaryta 2013 m. liepos 5 d., t. y. praėjus beveik dešimtmečiui po nuolatinės komercinio arbitražo institucijos Vilniaus tarptautinio komercinio arbitražo reorganizavimo ir pavadinimo pakeitimo į „Vilniaus komercinio arbitražo teismas“. Taigi, apeliacinės instancijos teismo išvada, kad Sutarties sudarymo metu egzistavo nuolatinė komercinio arbitražo institucija Vilniaus tarptautinis komercinis arbitražas, kurios pavadinimas nuo Sutartyje nurodyto arbitražo pavadinimo skyrėsi tik jungtuku „ir“, yra prieštaringa ir neatitinkanti faktinių bylos aplinkybių.
39. Kasacinis teismas, nagrinėjantis tik teisės klausimus, negali iš naujo vertinti įrodymų ir nustatyti kitokių faktinių aplinkybių, nei nustatė apeliacinės instancijos teismas ([CPK 353](#) straipsnio 1 dalis). Dėl šios priežasties nustačius, kad apeliacinės instancijos teismo išvada, dėl kurios konkrečiai arbitražinės ginčų sprendimo institucijos šalys susitarė, padaryta nesilaikant sutarčių aiškinimo taisyklių ir pažeidžiant proceso teisės normas, skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nutartį naikinti ir bylos priskirtinumo klausimas grąžinamas iš naujo spresti apeliacinės instancijos teismui.
40. Ieškovė kasaciniame skunde taip pat teigia, kad nustačius, jog šalys ginčų sprendimui buvo pasirinkusios būtent VŠĮ Vilniaus tarptautinį ir nacionalinį komercinį arbitražą, ši aplinkybė pati savaime reikštų, jog tarp šalių kilęs ginčas turi būti nagrinėjamas teisme. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus pripažįsta tik iš dalies pagrįstais. Minėta, kad, atsižvelgiant į tarptautinėje komercinio arbitražo doktrinoje ir praktikoje dėstomą poziciją, kuri atitinka kasacinio teismo formuojamą praktiką dėl efektyvaus arbitražinio susitarimo aiškinimo principo (šios nutarties 30 punktas), tais atvejais, kai arbitražiniame susitarime nurodyta arbitražo institucija kilus ginčui nėra prieinama bylos šalims, teismas turėtų analizuoti ir vertinti, ar arbitražo institucijos pasirinkimas konkrečiu atveju šalims turėjo esminę reikšmę. Nustačius, kad konkrečios

arbitražo institucijos pasirinkimas nebuvo esminė arbitražinio susitarimo sąlyga, arbitražinis susitarimas turėtų būti taikomas ir ginčo šalys nukreipiamos spręsti kilusį ginčą į arbitražą (CPK 137 straipsnio 2 dalies 6 punktas, 296 straipsnio 1 dalies 9 punktas, KAI 11 straipsnio 1 dalis). Tai reiškia, kad ieškovės nurodoma pozicija galėtų būti pripažįstama pagrįsta tik tuo atveju, jeigu byloje būtų nustatyta, jog šalys susitarė būtent dėl Vši Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo ir šis institucinis arbitražas taip pat buvo esminė arbitražinio susitarimo sąlyga, be kurios arbitražinis susitarimas nebūtų buvęs sudarytas.

41. Teisėjų kolegija pažymi, kad sprendamas, ar konkrečios arbitražo institucijos pasirinkimas šalims konkrečiu atveju turėjo esminę reikšmę, teismas turėtų, *inter alia* (be kita ko), atsižvelgti į tai, kad sudarydamas arbitražinį susitarimą asmuo savanoriškai atsisako ne tik Konstitucijoje ar CPK, bet ir Pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių apsaugos konvencijoje (toliau – Konvencija) įtvirtintos teisės kreiptis į teismą. Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje pripažįstama, kad savanoriškas ginčo nagrinėjimo valstybės teisme atsisakymas dėl jo sprendimo arbitraže neprieštarauja Konvencijos 6 straipsniu siekiamiems tikslams (Europos žmogaus teisių komisijos 1982 m. spalio 12 d. sprendimas byloje *Bramelid ir Malmström prieš Švediją*, peticijų Nr. 8588/79 ir 8589/79), tačiau Konvencijos teisės atsisakymas turi atitikti minimalias garantijas, atsižvelgiant į jos svarbą (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Tabbane prieš Šveicariją*, peticijos Nr. 41069/12, par. 31). Atsisakymas teisės kreiptis į teismą turi būti nustatytas vienareikšmiškai ir turi būti išreikštas laikantis minimalių su šia teise susijusių apsaugos priemonių, atsižvelgiant į teisės kreiptis į teismą svarbą (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje *Scoppola prieš Italiją* (Nr. 2), peticijos Nr. 10249/03, par. 135). Dėl šios priežasties, nesant galimybių pašalinti pagrįstų abejonių dėl to, ar arbitražiniame susitarime nurodyta arbitražo institucija, kuri bylos nagrinėjimo metu šalims yra neprieinama (pvz., dėl to, jog yra likviduota), šalims turėjo esminę reikšmę, arbitražinis susitarimas turėtų būti pripažįstamas neįgyvendinamu, o šalių ginčas turėtų būti nagrinėjamas teisme.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

42. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugpjūčio 24 d. pažymą kasacinis teismas turėjo 3,12 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu (CPK 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas). Taip pat ieškovė už pateiktą kasacinį skundą sumokėjo 75 Eur žyminio mokesčio. Šių bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas paliktinas spręsti apeliacinės instancijos teismui, atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsniu,

nutaria:

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 29 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Goda Ambrašaitė-Balynienė

Gediminas Sagatys

Antanas Simniškis